8

ROYAL COLLEGE OF SURGEONS OF ENGLAND
7 JUL 26

DISSERTATIO MEDICA

DE

MORBO PUERPERALI

DISSERTATIO MEDICA
DE
MORBO PUERPERALI,
QUAM,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,
EX AUCTORITATE DIGNISSIMI VICE-CANCELLARII,
ARCHIBALDI DAVIDSON, S. S. T. P. P.
ET COLLEGII GLASG. PRAEFECTI:
NEC NON
Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI Conſenſu,
Et Nobiliſſimae FACULTATIS MEDICAE Decreto;
PRO GRADU DOCTORIS,
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE AC LEGITIME CONSEQUENDIS;
IN COMITIIS
UNIVERSITATIS GLASGUENSIS,
ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT
T. M. WINTERBOTTOM. A. M.
ANGLUS.
Ad diem vii Martii hora locoque ſolitis.

Huc ades, et tenerae morbos expelle puellae,
Huc ades, intonſa Phoebe ſuperbe coma.
Crede mihi, propera: nec te jam, Phoebe, pigebit
Formoſae medicas applicuiſſe manus.

GLASGUAE:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBAT ANDREAS FOULIS,
ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.
M.DCC.XCII

ROBERTO WILLAN, M. D.

PROPTER INNUMERA

IN SE COLLATA BENEFICIA

ANIMI HAUD INGRATI

TESTIMONIUM,

HANC DISSERTATIONEM MEDICAM

SACRAM ESSE VOLUIT

AUCTOR.

DISSERTATIO MEDICA

DE

MORBO PUERPERALI.

HIC morbus ſub finem ſecundi, vel ineunte tertio poſt partum die fere incipit; hoc vero non perpetuum eſt: interdum fit ut notae ejus intra horas viginti quatuor ſe prodant; aliter vix ante ſextum diem vel tardius ſuperveniant.

Acceſſio morbi incerta eſt, et obſcura, nullo frigore nec calore notabili praecedente. Sed aegra interdum, primo, levi horrore tentatur. Poſtea conqueritur de abdominis dolore qui praecipue epigaſtrium aut umbilicum torquet, aliquando ad hypogaſtria et ex hinc ſaepe ad dorſum lumbos et inguina pertingit.

Abdomen plus minus tumeſcit, et adeo immaniter dolet ut ne quidem tactum leviſſimum ferre poſſit.

Multa bilioſa, vel ſubviridia vomitu ſaepe rejiciuntur: alias nauſea multum exercet; ſimulque ineffabilis quidam moleſtiae intra ventriculum vel

anxietatis ſenſus qui ſingultum in provectiore morbo etiam provocare videtur.

Lingua plerumque albida eſt ſed mollis; interdum cruſta quadam fuſca aut ſubnigra (quae et dentes inficit) obducitur; tandemque morbo in finem vergente, magis arida fit et aſpera, colore ejus in nigrum mutato.

Alvus primis diebus aſtringi ſolet, deinceps ſaepius reſoluta eſt. Colluvies tum bilioſa, aliquando cum foetore intolerabili excernitur: et quaſdam teneſmus ſimul vexat.

Arteriarum pulſus fere ſemper debiliores celerioresque fiunt; et progrediente morbo, leviſſimis cauſis adeo excitantur ut vix numerari queant.

Sunt, qui tradunt arterias pleno ac duro ictu plerumque micare: ſciendum tamen eſt hoc perraro et nonniſi robuſtioribus accidere, nec longum tempus perdurare. Pulmones raro in diſcrimen veniunt, donec vel aegrae vires frangantur, aut dolor abdominis multum exacerbetur: impedito tunc diaphragmatis deſcenſu, ſpiritus difficilius trahitur cum anhelatione et ſuſpiriis.

Dolor acutus ad frontem et tempora perſentitur: ſed morbus hoc ſibi proprium habet, quod delirium nunquam, niſi morte approprinquante, ſuperveniat.

Lochia frequenter ratione ſolita fluunt, interdum exiguum aliquid et foetidiſſimum deſcendit. Hocce profluvium ubi morbi initio ſupprimitur, fere ſemper, declinante eo, iterum erumpit. Neque lactis ſecretio ulla certa ratione procedit. Nonnullis lac plane deficit, mammis mire flacceſcentibus; in aliis fluit, ſed ſolito parcius, per totum morbi decurſum.

Signa irritabilitatis auctae a mali primordiis conſpicua ſunt. Praecordia quaſi opprimuntur; animus moeſtitia ſumma tenetur, innuptis praecipue; graviſſima de morbi infauſto exitu pleraſque anxietas urget. Vis muſcularis uſque adeo infirmatur, ut intra aliquot horarum ſpatium a primo morbi ingreſſu, aegra vix ſe in lectulo movere poſſit. His adjungitur ſumma inquietudo et pervigilium, vel ſi aliquantulum dormire inceperit parum inde levatur, ſed ſubito quaſi horrore expergefacta eſt.

Omnia nunc pejora fiunt; vires, magis magiſque franguntur; arteriae multum turbantur; ſpiritus cum difficultate redditur, urina et faeces in-

ſciis elabuntur; ſudores viſcidi ac frigidi erumpunt; quae omnia mortem certo inſtantem indicant.

Morbus hic in nullam certam finem tendit: unam vel alteram primo a partu die ſubita mors abripuit: attamen ante quartum aut quintum diem perraro et nonniſi ex peſſima morbi indole ulla ſuccubuit. Dies decimus et undecimus praecipue infauſti habentur. Variae ab auctoribus morbi judicationes recenſentur, a quinto ad uſque quindecimum diem, imo ad octodecimum vel ſerius.

Inter omnes conſtat, quo longius a die undecima protrahatur morbus, eo fere minus periculi habet, aegra tamen ſerius revaleſcit.

CAUSAE PRAEDISPONENTES dictae, id agunt praecipue, ut ſubruant corporis vires ſimulque irritabilitatem ejus augeant. Harum vero duplicem rationem ſtatuere licet: nempe aliae ſunt quae ex nimio ſtimulantium uſu corpus debilitant; aliae quae ob eorundem defectum vires labefactant.

Inter priores recenſeri debent omnia quae corpus nimis juſto calefaciunt, utpote victus lautior qui ex carnibus praecipue conficitur, liquores meraci cujuſcunque ſint generis, diuturna ad magnum ca-

lorem expoſitio, acriora in inteſtinis congeſta, vita deſidioſa, alvus adſtricta, affectus animi excitantes veluti ira, gaudium, &c.

In altera cauſarum ſpecie, malum eſt a victu nimis parco, vel qui parum alimenti praebet. Huc etiam referenda eſt tempeſtas humida vel frigida; aër loci ſtagnans et impurus ab halitibus corporis factus; immunditia; humorum profluvia nimis larga et praeſertim ſanguinis. Affectus animi contriſtantes, ſcilicet luctus, anxietas, poenitentia; unde reddi poteſt ratio cur mulieres ab illicito amore gravidae praeter caeteras in hunc morbum labent.

CAUSAE OCCASIONALES. Pro cauſis puerperalis hujus morbi excitantibus habentur quaequae parturientibus graviora, vel praeter naturam accidunt. Sed de his auctores alii aliam ſententiam protulere. Alii nempe placentam praemature evulſam, alii os uteri rudius pertrectatum incuſant. Has res ad morbum faciendum aliquid conferre quis neget? tamen ſola eſſe aut praecipua ejus excitamenta vix credibile; quia hic morbus aliquando, Lucina maxime favente, oboritur, nec minus quam poſt partum difficilem inſcieque tractatum.

Fieri potius videtur ex preſſura uteri gravidi ſubito ab arteriis et venis abdomen percurrentibus remota; unde circulationis ratio turbatur, et ſanguis in interiora magis fertur; vaſa iſta jam debiliora atque vi ſanguinis impulſi cedentia, ab humoris congeſtione undique diſtenduntur.

DE CAUSA PROXIMA hujus morbi diu multumque diſceptatum eſt. Quapropter auctorum ſententias, haud abs re foret, hic breviter indagare. Quae praecipue conſiderandae veniunt, hae ſunt.

I. Excretorum mutatio.

II. Inflammatio.

III. Febris contagio.

Prima ad lochia potiſſimum ſpectat; quorum profluvium apud medicos ſemper attentionem non mediocrem ſibi vindicat; nec mirum eſt quod in hoc caſu praecipue notetur, cum deficientibus eis, valetudinem ſimul deficere inter omnes fere conſtat.

Hanc opinionem recentiores oppugnant, et in locum ejus alteram omnino contrariam ſuffecerunt. Volunt ſcilicet lactis metaſtaſin ad abdomen aut in pelvim fieri. Haud operae pretium eſſet ſententias

has curioſius perſcrutare; nam alicui ſignorum enarrationem rite perpendenti, clare patebit, utramque fundamento parum ſtabili niti. Haud raro enim evenit quod lochiorum fluxu ceſſante, nullum inde incommodi percipiatur: alias dum rite ac tempeſtive fluunt quaedam nihilominus in morbum incidunt. Non eſt ut negem, lochia, hoc caſu proinde ac in aliis ſaepe obſtrui: attamen rationi non conſentaneum eſt morbi ſequelam pro morbo ipſo habere. Neque lactis metaſtaſis illa temere credi poteſt; ſaltem nullus unquam oſtendit lac ab alio in alium locum ſic tranſlatum fuiſſe; nec leges humani corporis ſinunt.

Qui inflammationem ſubeſſe autumant, de ſede ejus, multum inter ſe diffident; alii enim uterum laborare contendunt; alii et magnae famae viri, omentum ſolum affici: alii vero morbi cauſam in omenti et inteſtinorum inflammatione ponunt. Ante quam tantas componere lites conemur haud alienum erit, hic ea percurrere quae de inflammatione allata ſunt. Nempe cadaverum ſectiones demonſtrant, vaſa ſanguifera intra abdomen quaſi turgida fieri; et minima plus ſolito rubeſcere: ſaepe etiam lati-

cem ſeroſum coloris ſublutei, materie puriformi commiſtum effundi; atque inteſtina viſco quodam lymphae ſanguinis haud multum abſimili ſibi invicem agglutinari.

His praemiſſis, inquiramus paullulum quaenam ſigna, ex auctorum communi ſententia, inflammationem adeſſe docent. Hujus rubor et calor pro notis praecipuis vulgo habentur. At nullus tam vecors unquam fuit ut faciem inflammari contendat dum grata rubedine ſuffunditur, quamvis in tali caſu videre eſt et ruborem et calorem: unde liquet quam incerta inflammationis norma ſtatuta eſt. Nec recte calor, rubor, et vaſorum turgeſcentia quae in tumoribus a labe ſcrofuloſa ortis conſpiciuntur ad inflammationem referri poſſunt: quia inflammatio nihil cum his commune habet. His ſcilicet, ſumma debilitas nunquam non adeſt, at illa in vigore et tenſione omnino conſiſtit.

Si ſententiam noſtram in medium proferre liceat; multa me inducunt ut credam ſemper uniformem, et unius eſſe generis inflammationem, quam ergo ſic definire vellem, " Inflammatio vera prae ſe fert ſenſibilitatem nervorum dolorificam,

nec non auctam ſanguinis velocitatem auctaſque arteriarum partis affectae vibrationes *."

Quae cum perpetua ſint, facile patebit vim arteriarum tonicam neceſſario adauctum iri quo fiat inflammatio; ideoque ruborem vel vaſorum diſtenſionem vel calorem nihili aeſtimandum eſſe; quippe quae frequentius ex atonia ortum ducant.

In curanda inflammatione multum intereſt ut accuratam de ea notionem habeamus; nam ſiquis, facie potius quam morbi natura ſpectatis utraeque ſpeciei pari modo mederetur, graviter erraret; atque aegrum in ſummum diſcrimen induceret. Sunt tamen qui rem veram quodammodo pervident tamen ut unum errorem evitent, in alterum haud minorem incidunt; inflammationemque in ſpecies diverſas nempe ſcrofuloſam, ſyphiliticam, erythematoſam &c. partiti ſunt: attamen iſtae non ſolum non habent verae inflammationis characterem, ſed ab ea et curſu et eventu differunt. Species enim ab auctoribus ſupra recenſitae, ſemper a cauſis remotis, ſcilicet, ſcrofula, ſyphilitide, debilitate, &c. excitantur; quibus ſubmotis, calor et rubor cum vaſo-

* Vide Pearſon's Principles of Surgery.

rum plenitudine evaneſcunt. Inflammatio e contra cum ſemel inhaeſerit, a cauſis excitantibus nullo modo pendet, ſed ad aliquam certam finem vel criſin pergit.

Igitur ſi noſtrae de inflammatione opinioni ulla fides eſt; vel ſi puerperalis morbi hiſtoria rite perpenditur, veriſimile videbitur nullam inflammationem revera ſubeſſe.

Hic notandum eſt, ſigna quae in cadaverum ſectionibus, inflammationem praegreſſam detegere reputantur, ſententiae noſtrae parum repugnare.

Materies per abdomen ſparſim diffuſa, vel ſuperficiem inteſtinorum incruſtans pro tali ſigno habetur, quaſi ex lympha ſanguinis coagulabili conſtaret: ab hac tamen longe diſtat, nam materies haec gelatinam magis repreſentat, nec habet lymphae tenacitatem ſpeciemve fibroſam; et plerumque ibi tantum reperitur ubi facillime concreſcere datur, ſcilicet in interſtitiis inteſtinorum. Quantitas ejus, partis rubori non conſentanea eſt, cum ſuperficies ea oblita parum aut interdum nihil rubeſcat; e contra (quod horum ſententiae omnino adverſatur, ex toto deficit ubi inteſtina maxima rubore inficiuntur:)

aliquando tamen materies coacti lactis inſtar latici ſeroſo innatat. Fluidi quoque ſeroſi in abdomen effuſi copiam, minime partium rubori reſpondere ex inde patet, quod in caſibus quibuſdam latex hic aeque abundat ubi nullus rubor conſpicitur ac in aliis ubi maximus rubor adeſt.

Porro qui viſceris alicujus labem pro cauſa habent, multum inter ſe de morbi ſede diſcrepant: opinionem hanc quoque refellunt cadaverum ſectiones, quae nullum viſcus praeter caetera laborare patefaciunt, at modo hoc, modo iſtud, modo omnia ſimul rubedine continua ſuffundi.

Nunc ad eorum ſententiam praetereundum qui morbum febrem contagioſam ſemper eſſe ſtatuunt. Hi quoque in ſententias plane contrarias iverunt; alii enim febrem ſui generis contagioſam incuſant; aliiſdum febrem typhum ſolum adeſſe magis placet; ſed illorum deprehendere errorem non difficile eſt. Siquando morbus epidemice graſſatur, fomitem ejus certo detegere licet quatenus contagione creſcat. Praeterea hujus morbi contagionem a typho non multum differre argumento eſt, quod nutrices quae aegrotas puerperali morbo de-

cumbentes curant, aliquando typhi contagione percelluntur; quod pari ratione puerperae in noſocomiis aliaſve contagioni typhi objectae morbo noſtro ſaepe corripiuntur, eundemque cum aliis puerperis communicant. Neque hi qui morbum ex contagione ſola typhi pendere volunt, rectius me judice ſentiunt; nulla enim argumenta nec certam in hac re experientiam proferunt ut hujuſmodi opinionem confirment. Confitendum eſt ſane morbum aliquando typhi ſpeciem prae ſe ferre, attamen ſi quis accurate conſideraverit aegrae ſtatum antequam in hunc morbum incidat, et cauſas remotiores quae in typhum aeque ac in hunc morbum proclivitatem inducunt, mimime mirum videbitur morbum noſtrum aliquando cum Typho commiſceri poſſe, ſi quando miaſma febrile aderit.

Morbus Puerperalis graſſari epidemice dicitur: hoc vero rariſſime fit; mulieres enim in noſocomiis actioni cauſarum praediſponentium imprimis objectae ſunt, et corporis habitum irritabiliorem quam in domiciliis privatis acquirunt: haud mirum ergo videtur plures ex iiſdem cauſis, contagione nulla inſtante, eodem morbo corripi poſſe.

Inſuper exempla docent, e multis puerperis ſimul decumbentibus unam tantum in hunc morbum, caeteris ſalvis, incidiſſe.

Ex hinc concludere licet, auctores de contagioſa morbi hujus natura nimis temere decreviſſe, non clare ſentientes unum alteri ſuperaddi poſſe.

Ex omnibus ſupra dictis patebit, theorias de morbo hactenus prolatas omnino fallaces eſſe, alteram igitur in medium proferenti mihi venia ſit:

"Quod ſi deficiant vires, audacia certe
"Laus erit; in magnis et voluiſſe ſat eſt."

Uteri gravidi preſſura amota, ſanguinis circuitus magis ad interiora fertur: ex praegreſſis autem cauſis remotis vaſa relaxata curſui ejus obſiſtere parum valent, unde fit congeſtio, Gallice, *engorgement*, quae vaſa jam irritabilia ad contractionem ultra vires ciet: hic ſtatus perſtat donec vel aequilibrium circulationis reddatur; vel ex diarrhoea, factave in abdomen effuſione, morbi criſis naturaliter superveniat. Ex irritabilitate adaucta fieri vix poteſt progediente morbo, quin totum corpus in conſenſum trahatur; unde ictus arteriarum citatiores evadunt, et vires brevi exhauriuntur: cum haec

ſymptomata febrim ſaepe mentiantur, auctorum exinde error innoteſcet qui hanc pro ſumma morbi habuere; attamen inter febrim veram et morbos qui in Erethiſmo * ſolo conſiſtunt, magnum diſcrimen conſtituendum eſt.

I. Quia nunquam ex miaſmate contagioſo Erethiſmus oritur.

II. Quia fere nunquam delirio ſtipatur.

III. Semper ex irritatione aliqua evidentius pendet qua demum ceſſante hic quoque evaneſcit. E contrario febris ſemper ex contagione originem ducit, neque cauſarum remotarum ad morbum protrahendum actio continua neceſſaria; nam his remotis curſum ſuum nihilominus abſolvit. Tametſi morbus iſte puerperalis malignus haud ſaepe graſſatur, veroſimile tamen videtur eum ſaepius quam vulgo ſuſpicari ſolet occurrere: puerperae enim ſaepe ſaepius poſt partum, alvo adſtricta, vomitu et ventris torminibus corripiuntur, ſed raro multum inde incommodi pericipiunt; etenim perſpiratio ſponte

* Vocabulum hoc ſignificare volo, ſtatum illum Corporis febrilem, qui inter febres male recenſetur, et ſemper cujuſdam irritationis proles eſt, cognomen ei plerumque ex irritamenti ſpecie inditur e. g. febris a vermibus. Lactea, &c.

erumpens, congeſtionem abdominis tollit; vel diarrhoea ſponte ſuperveniente, morbus ſolvitur. Inde ratio reddi poteſt cur poſt partum, diarrhoea modica ſemper fauſta ſit.

DIAGNOSIS. Morbus cum inveteraverit facile ab aliis omnibus differt; quantum dolorem gravem et tumorem abdominis attinet; ſub initiis vero difficilius dignoſcitur: in re adeo momentoſa oportet igitur ſymptomata pathognomonica morborum qui hujus aliquando ſpeciem induunt hic recenſere.

In doloribus poſt partum, dolor haud perpetuus eſt, ſed per intervalla redit; erethiſmus vix ullus eſt; abdomen tumore vacat.

In erethiſmo lacteo vel febre lactea, uti vulgo apellatur, mammae lacte repletae, tumeſcunt; dolor a mammis ad axillas pertingit.

Hyſteritis ex moleſto gravitatis ſenſu et dolore pulſatili intra hypogaſtrium cognoſcitur; os uteri tactu dolet.

In enteritide, dolor perpetuus eſt, nec unquam loco movet; aliquando per totum abdomen diffunditur, ſed praecipue circa umbilicum ſaevit*.

* Inter enteritidem et colicam diagnoſis haud certa ponitur; colicam enim aeque ac enteritidem aliquando erethiſmus comitatur

In Colica, dolor ſaepe ſitum mutat, nunc hic vel illic incerte torquens; exacerbationem et remiſſionem quoque patitur.

In cholera, ab initio morbi diarrhoea et vomitus maxime urgent: brachia et ſura ſpaſmis corripiuntur.

In morbo tam inſidioſo PROGNOSIS eſt incerta et difficilis; ex pulſus et reſpirationis ſtatu judicium praecipue eſt. Quae fauſtum eventum praedicant, ſunt, ictus arteriarum pleniores et tardiores facti; poſt diarrhoeam pulſus tardior; ſpiritus facile, tarde, nec cum dolore tractus; lingua humida et mollis; decubitus in latus facilis.

Sciendum tamen eſt, intra viginti quatuor horas a morbi principio, ſymptomata aliquando mitiora fieri, vel plane evaneſcere, adeo ut fauſtus eventus appropinquare videatur, ſed his fides adhiberi non debet, nam poſt tales inducias morbus ſaevius ingruit, et aegram meliora expectantem ſubito tollit.

Quae exitum funeſtum indicant haec ſunt; acceſſio morbi ſtatim a partu; pulſus parvus mobilis

et in utroque caſu alvus adſtricta eſt; has igitur diſtinguere difficile eſt, niſi doloris naturam ſpectemus, nempe an perpetuus ac conſtans ſit, vel ſitum mutat et identidem exacerbetur.

atque irregularis; reſpiratio difficilis et anxia; maculae infra cuticulam ſubrubrae, praecipuae circa articulos erumpentes; abdomen tumidum diarrhoea adhuc perſiſtente, et hoc praecipue ſi dolor ex epigaſtrio ad umbilicum pertingens, praegreditur; rubor genarum circumſcriptus; lingua ſicca aſpera et nigricans. Mortem imminentem oſtendunt abdominis dolor ſubito ceſſans, faeces involuntarie dejectae, ſudores viſcidi ac frigidi, qui circa pectus et faciem erumpunt.

RATIO MEDENDI. De prophylaxi haud operae pretium eſſet hic fuſe tractare; ſed imprimis requiritur, ut occurramus quantum fieri poteſt irritabilitati iſtae, quae ex cauſis prediponentibus antea recenſitis, oritur.

Ad morbum ipſum medendum igitur, attentionem noſtram praecipue adhibere oportet. Curatio tribus potiſſimum modis inſtituenda eſt.

I. Internam congeſtionem ſubmovendo.

II. Debilitatis effectibus obſtando.

III. Symptomata graviora conſopiendo.

Ut primum propoſitum rite exequamur, vomitum primo morbi inſultu provocare oportet: emetica enim non ſolum id agunt ut ventriculum exo-

nerant, ſed et interiora levant ſanguinis curſum ad extimas partes dirigendo. Ipecacuanha in hanc finem maxime laudatur; antimonialia longe me judice praeſtant, quia efficaciora ſunt, et effectum magis durabilem edunt; haec medicamenta etiam peracta vomitione ſaepius alvum ſolvunt ſummo aegrotis emolumento.

Vomitio iterata, vel nauſea a parciore emetici doſi excitata debilitatem augent: quinetiam abdominis dolorem, ad vomitum niſus plurimum intendit.

Peracto vomitu purgantia maxime conferre omnes conſentiunt, nec pauci ſunt qui hoc cardine medelam ex toto verſari opinantur; nec quidem inepte, quia ex diarrhoea ſponte orta morbus ſaepe ſolvitur; et hoc quodammodo praevidere licet. Evacuatio enim fit ex vaſis ipſis quae congeſtione morbida praegravantur, et quae deinceps vim naturalem recuperant.

Antimonialia ſi poſt vomitum alvum quoque movent, admodum proficiunt: ſed mitiora experiri magis conveniet ſi alvus non reſpondet, vel ſi a nauſea timendum eſt: ol. ricini vel pulv. Rhabarb. ſuſ-

ficiunt, vel ſales neutri, inter quos, ſal cathart. Amar. eminet ſemper enim alvum ſolvit et vomitum raro ciet. Interdum in mulieribus ſumme infirmis alvum lotionibus ducere expedit.

Diaphoretica ab auctoribus multum laudantur, nec injuria: humores enim ab interioribus avertunt, et ut aequabilius in caeteras partes diſtribuantur efficiunt; in hanc finem antimonialia a medicis parca quantitate adhibentur, at minus recte, nam ventriculo nocent et aegrae vires infirmant. Modica per cutem exhalatio prodeſt; ſi largior vel in longum protracta fuerit; ſi a nimio calore vel ab his quae aroma habent, provocetur, pernicioſa eſt. Medicamenta hujuſmodi leniora plus adjuvant, quae et poſt vomitionem praecipue danda ſunt, quia tunc ſudorem facilius et tutius movendi copia datur. Aqua ammoniae acetatae et miſtura camphorata hic utiles ſunt; quibus addantur potiones aquoſae, vel acidulatae, prout aegrae fert voluntas.

De ſanguinis detractione in hoc morbo inter auctores non conſtat. Quidam ipſis initiis mittunt; et in hoc omnem fauſti eventus ſpem ponunt. Sed lubentius aliorum ſententiae accedo, qui ſtatuerunt

omnino abſtinendum eſſe, cum timor ſit ne " parvae fugiant cum ſanguine vires".

Ad ſecundum nunc propoſitum venimus, quod ſemper ante oculos verſari debet, nempe ut debilitatis effectus ſedulo amoveamus: primo igitur opera danda eſt, ut irritabilitas corporis minuatur, cauſis praediſponentibus antea dictis tempeſtive occurrendo. Huc multum confert diaeta tenuis ex ſalep, ſago, tapioca, et juſculis parata quae omnia alimenti ſatis praebent et facile concoquuntur.

Profunt et remedia ſtimulantia, ſc. Aromatica, et quae cardiaca vocantur; corpus enim excitant, ventriculum roborant, cordis et arteriarum vires reficiunt, augentque: inter haec, vinum, opium, et camphora praecipuum tenent locum. Opium modica doſi, ſaepius repetita dari debet: ſic interdum perutile eſt, ſed effectus non ſemper certos habet. Vinum praeſtantius eſt, quippe ventriculo gratum conſtantioreque et magis durabili vi pollet.

Inter roborantia memoratur imprimis ab auctoribus cortex peruvianus, quod remedium experientia parum comprobatur: nauſeam enim ſaepe creat et alvi profluvium aegre coercendum movet. Huic

praeſtant amara alia, utpote quaſſia, columbo, caſcarilla &c. quae eadem virtute praedita ſunt, nec inteſtina turbant; et horum tincturae pluſquam infuſiones proficere videntur.

Inter ſymptomata graviora quae aegram exercent et medico curanti adverſantur, attentionem primo poſtulat iſte ad vomitum niſus a ventriculo nimis gravato: et hoc quidem leni emetico dato facile cedit. Alvum adſtrictiorem commode laxant hauſtus Riverii cum magneſia alba loco alkalini ſalis parati; acidus aëreus in hoc proceſſu evolans vomitum compeſcendi miram poteſtatem habet; et magneſia limonum ſucco conjuncta novam formam induit qua inteſtina ſollicitat et deorſum tendit. Ventriculo depleto, ſi nauſea tamen male habet, ad opium confugere oportet.

Diarrhoea nunquam omnino ſupprimenda eſt quia hac via, monſtrante natura, morbus ſaepe ſolvitur; cavendum autem eſt ne ex nimio profluvio, aegrae vires frangantur; ad hanc temperandam ergo infus. columb. multum et jure commendatur: alia aſtringentia, extr. ligni campech. ſuccus japon. Gummi Kino quoque utilia ſunt; neque hic

praetermittatur cortex anguſthurae nuper advectus, qui ad lubricam alvum ſiſtendam, et ad tormina multum conferre dicitur. At caeteris omnibus praeſtare videtur opium vel per os datum vel lotionibus immiſſum; his quoque quae reſtringunt et emolliunt commode adjungi poſſunt. Ad dolorem iſtum levandum qui aegras graviſſime vexat cucurbitulas abdomini admovere oportet. Has ſi partes tenſae et exquiſitae jam ſenſu praeditae, non ferunt, hirudines ſaltem applicandae ſunt. Veſicatoria quoque multum proſunt. Aegrae vires proſtratae ſemicupium vix admittunt, ſed fomenta ſaepe repetita dolorem levant et perſpirationem cutaneam promovent.

F I N I S.